

3. Таш'ян Р. І. Нездійсність правочинів у цивільному праві України : дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2024. 350 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/20047/1/Tashian_dys.pdf (дата звернення: 06.02.2025).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-558-7-7>

ETHICAL PRINCIPLES OF JUDICIAL ACTIVITY IN FRANCE

ЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУДДІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФРАНЦІЇ

Mozhaikina O. S.

*PhD in Psychology,
Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of International, Civil and Commercial
Law, Lawyer
State University of Trade
and Economics
Kyiv, Ukraine*

Можайкіна О. С.

*кандидат психологічних наук,
доцент,
доцент кафедри міжнародного,
цивільного та комерційного права,
адвокат
Державний торговельно-економічний
університет
м. Київ, Україна*

Koliada S. V.

*secretary of court sessions
Pechersk District Court of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Коляда С. В.

*секретар судових засідань
Печерський районний суд міста
Києва
м. Київ, Україна*

Lishchuk O. V.

*Senior Lecturer of the Department
of International, Civil
and Commercial Law, Lawyer
State University of Trade
and Economics
Kyiv, Ukraine*

Ліщук О. В.

*старший викладач кафедри
міжнародного, цивільного
та комерційного права, адвокат
Державний торговельно-економічний
університет
м. Київ, Україна*

Під час здійснення правосуддя судді керуються не лише нормами матеріального та процесуального права, а й певними етичними принципами, які закріплені у відповідних правових актах. В Україні основні етичні норми діяльності суддів закріплені у Кодексі суддівської етики, затвердженому XI черговим з'їздом суддів України 22.02.2013 р. (в редакції від 18.09.2024 р.).

Варто зауважити, що в багатьох європейських країнах посилена увага до етичних норм осіб, які займаються правничою діяльністю загалом та суддів зокрема.

Розділ VIII Конституції Французької Республіки присвячений судовій владі. Зокрема у ст. 64 Конституції визначено, що Президент Республіки є гарантом незалежності судової влади. Йому сприяє Вища рада магістратури [1]. Особливістю Вищої ради магістратури є те, що вона є двопалатною, складається із двох колегій, одна з яких здійснює повноваження щодо суддів, а інша – щодо прокурорів [2, с. 38]. Суддівський корпус поділяється на дві самостійні категорії: магістратів-членів суду і магістратів-працівників прокуратури, які мають право переходити з однієї категорії в іншу [3, с. 11].

У Франції етичні принципи для магістратів систематизовані у Збірнику етичних зобов'язань магістратів (далі – Збірник). Це єдиний правовий акт, який було затверджено вищим органом професійної спільноти. В той же час функції щодо підготовки та публікації Збірника покладено на Вищу раду магістратури Французької Республіки (ст. 20-2 Органічного закону від 05.02.1994 №94-100 «Про Вищу раду магістратури») [4]. Варто зауважити, що Вища рада магістратури є конституційним органом, який має забезпечувати незалежність судової влади. Крім того, цей орган є особливим дисциплінарним судовим органом (дисциплінарним судом) для магістратів.

У 2019 році на пленарному засіданні Вищої ради магістратури було затверджено оновлену редакцію Збірника, який складається з двох розділів: «Цінності магістрата» та «Додатки». Збірник не являє собою етичний кодекс у прямому розумінні та не має силу нормативного правового акту. В той же час він встановлює принципи професійної поведінки, які ґрунтуються на основних цінностях, що повинні бути основою поведінки будь-якого магістрата.

Розділ Збірника «Цінності магістрата» містить опис таких базових деонтологічних принципів, як незалежність, безпристрасність, чесність та порядність, відданість обов'язкам (лояльність), професійна добросовісність, гідність, повага та уважність до оточуючих, коректність та стриманість.

Незалежність вимагає від магістратів певного менталітету, навичок міжособистісного спілкування, знань та досвіду, які необхідно набувати. Безпристрасність передбачає, що магістрат повинен залишатися на рівному віддалені від сторін, щоб бути безпристрасним та об'єктивним під час виконання своїх функцій. В той же час магістрату недостатньо бути безпристрасним під час виконання своїх функцій, він також повинен демонструвати свою безпристрасність зовні.

Магістрат не повинен демонструвати тісні відносини з тією чи з іншою стороною судового розгляду або їхніми адвокатами. Також суддя не повинен демонструвати тісні відносини з представниками прокуратури. Під час виконання своїх посадових обов'язків він повинен утримуватися від будь-якого прозелітизму, який може негативно вплинути на імідж безпристрасності.

Суддя повинен вислуховувати та приймати до уваги всі обговорювані в судовому засіданні точки зору, не дивлячись на свою власну думку та ігноруючи будь-які забобони. Суддя намагається не викликати в учасників судового процесу відчуття нерівного відношення своєю здатністю слухати, своїми реакціями або сформульованими запитаннями. Він не повинен демонструвати жодних ознак схвалення або несхвалення, а також коментувати дії адвоката або прокурора.

Порядність, під якою розуміється загальна вимога чесності, вимагає професійної поведінки, поведінки у суспільстві та особистому житті. Порядність спонукає магістрата утримуватися як від будь-якої незаконної поведінки, так і будь-якої безтактовної поведінки. Звертаючи увагу на гідність, варто брати до уваги, що відносно третіх осіб, колег і співробітників вона передбачає манеру поведінки та спілкування, яка має відповідати статусу магістрата.

Магістрат повинен утримуватися від використання як в письмовій, так і в усній формі висловлювань та коментарів, які в силу своєї форми або надмірного характеру можуть нанести шкоду авторитету судової влади. Свобода судочинства не допускає вживання висловлювань, які принижують гідність будь-кого. У своїх висловлюваннях та поведінці в публічному просторі магістрат має виявляти обережність, щоб не піддавати сумнівам свій високий посадовий статус і не применшити авторитет судової влади.

Дотримуючись принципу поваги та уважності до оточуючих, магістрат підтримує з учасниками судового процесу, свідками, працівниками апарату суду та особами, які взаємодіють з органами судової влади, чуйні відносини, поважаючи гідність людей, і слухаючи інших. В контексті зазначеного принципу магістрат має виявляти делікатність, яка передбачає стриманість, розсудливість та уважність до інших.

У разі необхідності гласність судового розгляду виступає гарантією його безперешкодного проведення. При цьому магістрат не повинен допускати перетворення судового засідання у видовище або порушення офіційного порядку його проведення. Він забезпечує дотримання основних правил ввічливості сторонами, їх представниками та іншими присутніми особами на судовому засіданні.

Варто звернути увагу й на регламентацію публічних висловлювань магістратів. Так, Збірник закріпив норму, яка передбачає, що магістрат

у своїх публічних висловлюваннях повинен демонструвати стриманість, щоб не скомпрометувати імідж неупередженості правосуддя, який є важливим для суспільної довіри [5]. Крім того, магістратам забороняється будь-яка демонстрація ворожості до принципів і форми правління Французької Республіки, як і будь-яка демонстрація політичного характеру.

Свобода вираження поглядів магістратів була закріплена як на національному, так і на міжнародному рівнях. Обмеження, які можуть бути у зв'язку з дотриманням принципу конфіденційності, оцінюються *in concreto* верховними судами. Інші обмеження цієї свободи стосуються поваги до презумпції невинуватості та обов'язку неупередженості магістрата.

У зв'язку з інтенсивним розвитком інформаційних технологій, появою різних соціальних мереж та Інтернет-платформ, особлива увага приділяється поведінці магістратів в соціальних мережах та засобах масової інформації. Зокрема, виконуючи свої функції магістрат використовує електронний зв'язок та обмін повідомленнями як частину своїх взаємовідносин із своїми колегами, працівниками суду та різними державними органами. Разом з тим, магістрат, який зареєстрований у соціальних мережах і публікує певну інформацію як професійного так і непрофесійного характеру, має дотримуватися загальних етичних принципів, які закріплені у Збірнику етичних зобов'язань магістратів.

Висновуючи, зауважимо, що приписи, закріплені у Збірнику етичних зобов'язань магістратів, мають досить чіткі орієнтири, як стосуються поведінки під час виконання своїх професійних функцій. В той же час зазначені положення не можуть звільнити магістратів від поглиблених самостійних міркувань, оскільки кожна практична ситуація вимагає спеціального тлумачення з урахуванням конкретних життєвих обставин.

Література:

1. La Constitution. Conseil Constitutionnel. URL: <https://www.conseil-constitutionnel.fr/laconstitution>
2. Іванов А.Б. Особливості формування та порядку здійснення повноважень Вищої ради магістратури: досвід Франції. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. С. 36–39.
3. Степанов С.В. Окремі підходи щодо підготовки суддів: міжнародний досвід. *Правова держава*. 2016. Вип. 22. С. 10–14.
4. Loi organique n° 94-100 du 5 février 1994 sur le Conseil supérieur de la magistrature. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000364282/>

5. Recueil des obligations déontologiques des magistrats. URL: [http://www.conseilsuperieur-magistrature.fr/publications/recueil-des-obligations-deontologiques/ recueil-des-obligations-deontologiques-des-0](http://www.conseilsuperieur-magistrature.fr/publications/recueil-des-obligations-deontologiques/recueil-des-obligations-deontologiques-des-0)

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-558-7-8>

PRINCIPLES OF ACTIVITY OF A LAWYER IN CIVIL LEGAL RELATIONS

ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА У ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Mudryk B. I.

*3rd year Postgraduate Student
European University
Kyiv, Ukraine*

Мудрик Б. І.

*аспірант 3-го року навчання
ПВНЗ «Європейський Університет»
м. Київ, Україна*

Невід'ємним складовим елементом, без якого не є можливим функціонування адвокатури, як суспільно важливого та правозахисного інституту, є принципи адвокатської діяльності. Бочуляк Н.І. визначає дану категорію як основоположні засади, що визначають сутність адвокатури та адвокатської діяльності [1].

В той самий час, профільне законодавство у вигляді Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» не містить нормативного визначення поняття «принципи адвокатської діяльності». Даному питанню в межах закону присвячено лише частину 1 статті 4, у якій фактично зазначено перелік принципів, на основі яких повинна провадитись адвокатська діяльність, до яких законодавцем було віднесено принципи верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів [2].

Вплив та роль кожного із закріплених у законодавстві принципів на діяльність адвоката у різних процесуальних галузях права впродовж історії неоднократно досліджувалась багатьма колегами-науковцями, проте станом на сьогодні майже не існує наукових праць, у яких це питання розглядалось в контексті такої галузі матеріального права, як цивільне право, тому саме воно і є метою даної наукової розвідки.

Перш за все, варто відзначити, що, виходячи з аналізу положень статей 1 та 19, котрі стосуються видів адвокатської діяльності, можна зробити висновок, що законодавством передбачена можливість участі